

Relația arheologului / istoricului român cu mediul online. Studiul de caz: Biserici medievale – biserici fortificate din Transilvania¹

Maria CRÎNGACI ȚIPLIC, Ioan-Cosmin IGNAT

Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Facultatea de Științe Socio-Umane
Institute for Research in Social Sciences and Humanities from Sibiu, “Lucian Blaga” University of Sibiu, Faculty of Social and Human Sciences
Personal e-mails: mariaticplic@icsusib.ro, cosmingnt@gmail.com

*The Relation of the Romanian Archaeologist / Historian with the Media.
Case Study: Medieval Churches – Fortified Churches in Transylvania*

One of the aims of this article is to signal out the manner in which history, archaeology and the heritage of the medieval monuments from Transylvania, with a special emphasis on the Transylvanian fortified churches, are perceived in the media, as well as the necessity of the specialist, namely the archeologist, coming in direct contact with the public in the media.

The acts of photographing, recording, publishing some studies accesible online or of moving the artefacts of one of the churches in a museum in order to save them are laudable solutions, but they are, however, incomplete since we have not sensed any echo or reaction in the manner of perceiving / approaching the protection or research of the cultural and archaeological heritage of these churches.

There is, however, a deficiency in the feedback obtained from the public or in identifying a communication network for specialists or between specialists and non-specialists online. The number of blogs dedicated to archaeology or cultural heritage in Romania is a very small one. A platform of blogs created by a community of Romanian archaeologists or historians, which could build a communication bridge between specialists and the public, is at this point a feasible project, depending only on the involment of those specialists.

Keywords: Transylvania, medieval monuments, fortified churches, archaeology, heritage, specialized websites

Până în urmă cu aproape un deceniu, în multe dintre bisericile fortificate săsești din sudul Transilvaniei, se găseau *in situ* arhiva bisericii parohiale, valoroase piese liturgice medievale, altare sau alte obiecte și echipamente specifice inventarului unei biserici. Datorită emigrării masive a germanilor, în special după 1990, și a pericolului degradării accelerate și a dispariției valoroaselor piese din interiorul bisericilor sau a caselor parohiale, Biserica Evanghelică C. A. din România a inaugurat în 2003, la Sibiu, Centrul

de Dialog și Cultură Friedrich Teutsch al Bisericii Evanghelice C. A. din România (Begegnungs- und Kulturzentrum Friedrich Teutsch der Evangelischen Kirche A. B. in Rumänien) care are drept misiune de a aduna, centraliza și conserva arhive și bunuri de patrimoniu mobil din parohiile ei din Transilvania, parohii care fie au fost părăsite de comunitățile de germani, fie nu îndeplineau condițiile de conservare și protecție.² Munca este una uriașă, întrucât numărul angajaților este mult subdimensionat în raport cu

patrimoniul moștenit și valoarea sa, motiv pentru care instituția este deschisă la colaborări cu alte instituții. Trebuie să precizăm că bisericile fortificate împreună cu bunurile lor reprezintă cel mai valoros patrimoniu cultural al Bisericii C. A. din România, un potențial turistic uriaș, care reprezintă o sursă importantă de cercetare și valorificare pe măsură.

Turismul din România s-a dezvoltat după anul 1989 având la bază patru destinații principale: Delta Dunării, valea Prahovei, mănăstirile din Bucovina și bisericile de lemn din Maramureș (nu neapărat în această ordine). În ultimul deceniu, de o promovare tot mai intensă beneficiază și Transilvania, un reper important, în special pentru turiștii străini, constituindu-l bisericile fortificate ale comunităților săsești și castelele medievale. Popularizarea acestora s-a realizat³ cu precădere prin intermediul internetului o sursă de documentare importantă în zilele noastre, folosită pe scară largă de tineri și nu numai.

Poate că la acest avânt al fenomenului de popularizare al edificiilor de cult au contribuit personalități cum este Alțea Sa Regală Charles Philip Arthur George Mountbatten-Windsor, Prinț de Wales și moștenitor al tronului Regatului Unit,⁴ dacă numim doar persoana cea mai vizibilă în promovarea culturii și tradițiilor din Transilvania. Dar mai mult ca sigur, prin intermediul *internetului*, s-a realizat popularizarea cea mai vie a bisericilor sașilor din Transilvania. Însă ne întrebăm în ce măsură informațiile existente pe internet reflectă realitățile și necesitățile din teren, dimensiunea valorii istorice sau rezultatele unor cercetări științifice recente.

Unul din scopurile articolului este să semnalăm modul în care este percepută istoria, arheologia și patrimoniul monumentelor medievale din Transilvania, cu privire specială asupra bisericilor fortificate din Transilvania, în mediul *online* și necesitatea implicării specialistului, respectiv a arheologului, în comunicarea cu publicul în media.⁵ În plus, datorită noilor provocări legate de protecția patrimoniului cultural (printre care și reabilitarea bisericilor fortificate fără o supraveghere arheologică) și asistarea în mod pasiv la distrugerea patrimoniului arheologic datorită lipsei de fonduri, lipsei de personal, a căutătorilor de comori, cerințelor pieței de antichități etc., dorim să conștientizăm arheologul și istoricul român, sugerând astfel necesitatea adaptării modului de abordare și comunicare al cercetării la noile cerințe și instigări ale societății moderne,⁶ de a ieși din turnul său de fildeș, de a evita ermetizarea rezultatelor obținute în urma cercetărilor și învârtirea informațiilor într-un cerc restrâns de specialiști, de a crea o punte de legătură cât mai accesibilă și atractivă între specialist și non-specialist. Constatarea vine din două direcții:

1. dinspre urmărirea activității reputatului arheolog Rainer Schreg, cercetător la Römisch-Germanisches

Zentral Museum din Mainz, și a experienței sale personale în operarea unui weblog *Archaeologik*, care a ajuns la concluzia necesității interacțiunii dintre arheologie și public: „În principal, există un public larg interesat de arheologie, care deseori nu este unul de specialitate. Cu toate acestea, percepția arheologului este una necorespunzătoare, deoarece în relația lor cu publicul în loc să comunice principii și teorii de bază, mai degrabă ei comunică cele mai fanteziste metode de cercetare de teren și descoperiri. Arheologia trebuie să reflecte cât mai îndeaproape asupra mesajelor și relațiilor care trebuie comunicate publicului. Este nevoie să se clarifice modul în care societatea modernă poate beneficia de cercetarea trecutului. Social media și publicațiile open acces joacă un rol crucial”⁷.

2. dinspre experiența după ani de cercetare în teren și monitorizare a unor biserici medievale din jurul Sibiului aflate în patrimoniul Bisericii Evanghelice C.A. din România⁸, în urma cărora am asistat în mod pasiv fie la declinul monumentului și a patrimoniului lor (cazul bisericilor romanice din Roșia,⁹ Nou,¹⁰ Chirpăr) fie la o revitalizare a lor în urma unor intervenții minimale de resaturare (cazul bisericii ev. Sf. Maria din Csnădioara¹¹). Rolul nostru inițial în viața monumentului medieval a fost de a înregistra impactul dispariției comunității germane asupra monumentului și a patrimoniului său în decursul unui deceniu. Constatarea este una deloc fericită: mai întâi am asistat la o degradare a patrimoniului mobil interior, adică a artefactelor ce mobilau interiorul bisericii, apoi la o dispariție a lor (altar, strane, cristelnițe, lăzi de lemn pictat, candelabre, drapele etc.: vezi cazul bisericii din Nou), urmată de o ruinare fizică a bisericii medievale (cazul bisericii din Dobârca, Roadeș, Rotbav, Păuca,¹² etc.) sau de o degradare atât a monumentului cât și a concepției de mobilare interioară a spațiului ca urmare a unei intervenții ilegale de reabilitare (v. cazul bisericilor medievale din județul Sibiu: Iacobeni, Roșia, Vurpăr, Cristian, Bradu etc.). Singura soluție la momentul respectiv pe care noi am adoptat-o în limitele posibilităților a fost de a înregistra și fotografia atât monumentul cât și patrimoniul său interior în cele mai mici detalii, apoi publicarea unor studii de specialitate în reviste și pe site-ul www.arhin.ro.¹³ Din experiența tristă pe care am acumulat-o în cazul monumentelor medievale din Nou și Roșia (jud. Sibiu), în cazul bisericii ev. din Chirpăr al cărei patrimoniu se degradează accelerat¹⁴ – cu toate că obiectivul nostru inițial a fost de realizare a unui „jurnal” al monumentului și al patrimoniului său – s-a inițiat prin intermediul Complexului Național Muzeal ASTRA din Sibiu procedura de a transfera o parte din obiectele de patrimoniu ale bisericii ev. din Chirpăr (straie preoțești, piese de vestimentație pentru bărbați și femei purtate cu ocazia diferitelor sărbători, dulapuri, lăzi pictate, cutia milei etc.) către muzeul sibian.

Acțiunea de fotografiere, înregistrare, publicare a unor studii de specialitate accesibile și în variantă online sau cea de mutare a artefactelor ce mobilau interiorul bisericii într-un muzeu spre a fi salvate sunt soluții laudabile, însă incomplete deoarece au rămas fără ecou și nu am sesizat nici o reacție în modul de percepție / de abordare a protecției sau a cercetării patrimoniului cultural și arheologic al acestor biserici.¹⁵ Pentru ca procesul să fie unul cât mai difuzabil trebuie creată o legătură de comunicare și cu publicul, iar în această direcție în cadrul proiectului *"South Transylvanian Medieval Monuments: Past, Present, Future. Between Archaeology, History and 3D Modeling"*, am încercat crearea unui website <http://www.arhin.ro>,¹⁶ dedicat monumentelor eclesiastice medievale din sudul Transilvaniei și a patrimoniului lor; unul dintre scopurile website-ului a fost crearea unei interfețe, care pe baza cercetărilor inițiate, să aibă în spate o bază de date cu acces liber și cu un conținut accesibil pentru publicul larg; într-o primă etapă au fost introduse 100 de monumente, pentru fiecare fiind prevăzute o descriere scurtă a monumentului, principalele referințe bibliografice, o galerie de poze, adresa, codul din lista monumentelor, trimeri către cele mai utile și interesante website-uri¹⁷ care oferă fotografii de bună calitate și repere istorice ale evoluției monumentului de-a lungul timpului; însă impactul asupra publicului, greu de monitorizat, considerăm că nu este unul suficient de rezonant, motiv pentru care ar trebui indentificată altă soluție pentru interacțiune între specialist și non-specialist legată de problemele actuale ale monumentelor sau de tipurile de informații dorite de către public, fie el specialist, sau nu. Pentru obținerea unui feedback cât mai puternic, una dintre soluții ar fi crearea unui blog despre bisericile medievale din România și a patrimoniului lor cultural și arheologic.¹⁸ Acest lucru este cu atât mai necesar cu cât la ora actuală în România există doar câteva bloguri de arheologie sau / și patrimoniu,¹⁹ și acestea sunt create de fapt fie doar pentru un cerc de specialiști (acesta fiind de fapt și cel mai interactiv),²⁰ fie pentru un public specialist cunoscător de limba engleză,²¹ fie bloguri stil pamflet;²² trebuie să precizăm că doar două bloguri²³ dedicate special popularizării istoriei, monumentelor, muzeelor sunt înscrise pe o platformă a comunității bloggerilor din România,²⁴ dintre care doar una are o activitate continuă. Necesitatea creării unui asemenea blog / mai multor bloguri de către specialiști de elită, cu o experiență bogată care să aibă un profil psihologic constructiv și care să vină dinspre o instituție de profil este una acută, deoarece se simte lipsa unui câmp de dezbateri științifice, a unei platforme de bloggeri pentru dezbaterile problemelor actuale de legislație și de respectare a legislației, pentru crearea unei vizibilități a rezultatelor obținute în urma cercetării colegilor din breaslă și în final pentru o protejare și promovare a

patrimoniului cultural și arheologic. Această necesitate am remarcat-o în urma lipsei de reacție a arheologilor experți și istoricilor începând cu 2011 când s-au inițiat proiecte de reabilitare a monumentelor medievale din Transilvania.

Începând cu anul 2011 s-a demarat un program cu fonduri europene²⁵ pentru restaurarea a 18 biserici fortificate săsești, beneficiarul fiind Consistoriul Superior al Bisericii Evanghelice C.A. din România. Reabilitarea celor 18 biserici fortificate nu a trecut neobservată în presa internațională și națională.²⁶ Regretabilă a fost lipsa de reacție a specialistului, respectiv a arheologului și a istoricului de artă, întrucât multe dintre intervențiile de restaurare s-au făcut fără o o minimă cercetare arheologică de salvare așa cum prevede legea²⁷ sau de o documentare prealabilă privind concepția de mobilare interioară originală a spațiului care asemenea cercetărilor arheologice ar putea să aducă informații utile și atractive pentru turist atât despre patrimoniul mobil și imobil al bisericii cât și despre *percepția omului de-a lungul timpului privind memoria și responsabilitatea păstrării bisericii și a averii unei biserici*.²⁸ Pasivitatea de atunci a specialistului atrage după sine repetarea faptelor ilegale și la o gestionare nefericită a restaurărilor care, deși invocă integrarea lor într-un circuit turistic, totuși în afara de un monument care oferă o imagine plăcută privirii, ce alt tip de informații fie ele istorice, arheologice sau de percepție se vor oferi turistului și publicului avid de cunoaștere, în afara datelor istorice care circulă în mod repetitiv în mediul online.

În 2015 s-a demarat un nou proiect de reabilitare cu fonduri europene al unui alt grup de biserici fortificate (de data aceasta majoritatea sunt din jud. Brașov: Cincu, Codlea, Cristian, Prejmer, Hărman, Homorod, Roadeș, Rotbav, Rupea, Sânpetru, Seliștat și Vulcan) și din nou intervențiile de restaurare și consolidare se fac fără asistența arheologului expert (această constatare am făcut-o în urma unei vizite recente de documentare la biserica din Cincu, unde s-au făcut prospecții geologice fără o supraveghere arheologică). Se pare că deja asistăm la un clișeu, chiar la un fenomen dramatic,²⁹ *căci nu mai este vorba de 1-2 monumente ci vorbim deja de zeci de biserici fortificate: dacă factorii de decizie nu vor acționa conform legii și nu vor lua măsuri coercitive, vom asista la distrugerea trecutului și a memoriei bisericilor fortificate, respectiv la dispariția patrimoniului arheologic și a stratigrafiei siturilor arheologice. Arheologul, istoricul și istoricul de artă sunt datori a reacționa cu ajutorul mijloacelor media, în special în mediul online, pentru a forma un curent de opinie, de a crea o „vecinătate” împreună cu care să inițieze măsuri și un public care să reacționeze la asemenea intervenții realizate în mod ilegal.*³⁰

Comparativ cu alte țări din Europa, unde

prezența specialiștilor în mediul online este foarte activă,³¹ în cazul României se constată un dezinteres al specialiștilor din domeniu pentru webloguri care să coaguleze în jurul lor un public și să formeze o reacție de opinie, să genereze o mai bună punere în valoare a monumentelor în vederea creșterii atractivității turistice; absența weblog-urilor explică parțial lipsa de reacție a specialiștilor arheologi și istorici, a instituțiilor responsabile, carența de comunicare cu publicul în general³² și implicit o sărăcie a dialogurilor în debaterile științifice.

În schimb lipsa weblog-urilor este compensată parțial de numeroasele website-urile de popularizare ale bisericilor fortificate din Transilvania, în ultimii ani reamarcându-se o serie de inițiative venite din partea unor organizații non-guvernamentale ori a unor simpli oameni pasionați de cunoașterea monumentelor ecleziastice săsești. Este îmbucurător faptul că numărul website-urilor care abordează acest subiect este în creștere, însă puține dintre ele sunt manageriate din punct de vedere al informației istorice de specialiști în domeniu. Din păcate cele mai multe dintre acestea încă preiau informația tot din spațiul virtual, fără a o verifica sau cita sursa, ori fără a fi interesate în a

oferi ultimele rezultate obținute din domeniu. Astfel că o repertoriere a celor mai populare website-uri cu prezentări ale bisericilor fortificate din Transilvania, deocamdată este o întreprindere destul de la îndemână, întrucât avem de-a face cu puține surse informaționale online care să respecte unele reguli ale unei întreprinderi științifice.

Cel mai popular motor de căutare, la nivel mondial, dar și în România, este, fără îndoială *google.com*, cu ale sale nume de domenii specifice fiecărei țări.³³ Având în vedere acest aspect, datele fiind actualizate în luna septembrie 2015, considerăm oportună concentrarea atenției noastre doar asupra acestui motor de căutare. Alte două motoare utilizate pe o scară mai redusă sunt: *bing.com* și *search.yahoo.com*. Nu vom lua în considerare nici motoarele de căutare asiatice cum sunt *baidu.com* (al doilea motor de căutare ca importanță, după Google, dar doar în partea asiatică a lumii) sau *yandex.com*, motorul rusesc de căutare, destul de popular în Rusia.

La o simplă căutare pe motorul Google, acesta furnizează recomandări (căutare: *biserici fortificate*), în ordinea apariției, astfel:

Poziție	Noiembrie 2013	August 2016
1	Biserici fortificate Transilvania	Biserici fortificate
2	Biserici fortificate Sibiu	Biserici fortificate Sibiu
3	Biserici fortificate Brașov	Biserici fortificate Sighișoara
4	Biserici fortificate UNESCO	Biserici fortificate România
5	Biserici fortificate harta	Biserici fortificate Făgăraș
6	Biserici fortificate județul Sibiu	Biserici fortificate Brașov
7	Biserici fortificate Țara Bârsei	Biserici fortificate județul Alba
8	Biserici fortificate județul Brașov	Biserici fortificate județul Sibiu
9	Biserici fortificate din România	Biserici fortificate Bistrița

Aceste recomandări făcute de Google, în ordinea prezentată mai sus, relevă interesul celor care caută detalii despre bisericile fortificate, în anul 2013, folosind cuvintele cheie cele mai des uzitate de către aceștia pentru: Transilvania, Sibiu, Brașov, UNESCO, Țara Bârsei, harta bisericilor. Dacă analizăm comparativ cu rezultatele căutării din anul 2013, cele din 2016 ne conduc spre o concluzie deloc surprinzătoare: în decursul ultimilor trei ani cei interesați de bisericile

fortificate și-au rafinat căutările, așadar asistăm la un interes tot mai crescut al publicului. Aceștia cunosc exact zonele unde se găsesc bisericile fortificate, fapt dovedit de dispariția din categoria *recomandări* a cuvântului „Transilvania”. Cuvântul „Sibiu” apărea atât în anul 2013 cât și în anul 2016 pe poziția a două a recomandărilor, așadar majoritatea căutărilor s-au concentrat pe această zonă, cunoscută ca fiind cea mai bogată arie cu monumente săsești din România.

Website-uri populare (căutare: biserici fortificate):

Poziție	Noiembrie 2013	August 2016
1	http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserici_fortificate_din_Transilvania	https://ro.wikipedia.org/wiki/Biserici_fortificate_din_Transilvania
2	http://www.biserici-fortificate.com/	https://ro.wikipedia.org/wiki/Lista_localit%C4%83%C8%9Bilor_cu_biserici_fortificate_din_Transilvania
3	http://www.sibiu-turism.ro/Ce-vizitam-Cultura-si-patrimoniul-Patrimoniul-religios-Biserici-fortificate.aspx	http://www.sibiu-turism.ro/Ce-vizitam-Cultura-si-patrimoniul-Patrimoniul-religios-Biserici-fortificate.aspx
4	http://www.turism.sibiu.ro/ro/cetati.htm	http://www.biserici-fortificate.com/
5	http://amfostacolo.ro/hotel.php?d=biserici-si-cetati-fortificate-din-jud-sibiu--sibiu&cid=9644	http://bisericifortificatesasesti.blogspot.ro/
6	http://biserici-fortificate.org/ro/	http://patrimoniul.gov.ro/ro/monumente-istorice/lista-patrimoniului-mondial-unesco/17-monumente-istorice/unesco/91-sate-cu-biserici-fortificate-din-transilvania
7	http://bisericifortificatesasesti.blogspot.ro/	http://biserici-fortificate.org/
8	http://www.medievale.ro/	http://www.medievale.ro/
9	http://www.brasov.ro/istorie-cultura/biserici-fortificate	http://bialog.ro/2013/07/cum-sa-vedem-cetatile-si-bisericile-fortificate-din-transilvania/
10	http://www.turculturalbrasov.ro/atractii/zona-rupea/biserici-fortificate/	http://www.traseeromania.ro/bisericile-fortificate-din-zona-brasov/

Referitor la website-uri populare care dezvăluie informații pertinente în legătură cu monumentele săsești nu există surprize la nivelul superior al clasamentului. Aici, *wikipedia.org* este cel mai facil instrument de documentare pentru public, fiind, așa cum este cunoscut, o enciclopedie care își propune să fie cât mai credibilă, completă și obiectivă. Remarcăm apoi prezența în top a website-urilor aparținând Asociației Județene de Turism din Sibiu³⁴ și a website-ului Institutului Național al Patrimoniului, instituție care, conform statutului, „gestionează fondurile cercetării, expertizării și executării lucrărilor de consolidare-restaurare și punere în valoare a monumentelor istorice, prin Programul Național de Restaurare a Monumentelor Istorice, finanțat de la bugetul de stat,” „realizează și pune în valoare, în interes

public, baze naționale de date pentru patrimoniul arheologic, patrimoniul cultural mobil, patrimoniul cultural imaterial și resursele informaționale asociate,” „întreține și dezvoltă site-ul web al patrimoniului cultural din România *E-patrimoniul.ro* și portalul național *Culturalia.ro*.”³⁵ Există, în primele rezultate ale căutării pe *google.com*, blog-uri constituite și administrate de persoane private interesate doar de popularizarea bisericilor fortificate săsești,³⁶ ceea ce demonstrează încă o dată dorința publicului pentru existența unor bloguri cu destinațiile specificate.

O mare parte din publicul interesat de bisericile fortificate din Transilvania folosesc cuvinte cheie în limba engleză și germană pentru a afla informații despre acestea. În acest caz situația ni se înfățișează astfel:

Poziție	Căutare: <i>fortified churches Transylvania</i>	Căutare: <i>Siebenbürgens Kirchenburgen</i>
1	http://www.fortified-churches.com/	http://www.turistintransilvania.com/de/servicii/streifzug-durch-siebenburgens-kirchenburgen/
2	http://en.wikipedia.org/wiki/Villages_with_fortified_churches_in_Transylvania	http://www.kirchenburgen.eu/?n=home&lang=de
3	http://whc.unesco.org/en/list/596	http://www.adz.ro/artikel/artikel/entdecke-die-seele-siebenbuergens/

4	http://www.cimec.ro/monumente/unesco/UNESCOen/indexTrans.htm	http://www.rumaenien-info.at/de/sehenswuerdigkeiten/kirchenburgenvonsiebenbuergen
5	http://www.romaniatourism.com/castles-fortresses.html	http://www.siebenbuenger.de/shop/fabini.html
6	http://www.tripadvisor.com/Attraction_Review-g317135-d321326-Reviews-Villages_with_Fortified_Churches-Transylvania.html	http://de.wikipedia.org/wiki/Kirchenburgen_in_Siebenbuergen_%28Welterbe%29
7	http://www.tripadvisor.com/Attraction_Review-g317135-d321326-Reviews-Villages_with_Fortified_Churches-Transylvania.html	http://suite101.de/article/siebenbuergens-kirchenburgen-a42850
8	http://www.exploringromania.com/fortified-churches.html	http://www.kirchenburgen.ro/photo_gallery/locations/mosna_meschen/58/
9	http://www.worldheritagesite.org/sites/transylvania.html	http://kirchenburgen.org/neu-app-kirchenburgenlandschaft-siebenburgen/
10	http://www.wmf.org/project/fortified-churches-southern-transylvania	http://www.turism.sibiu.ro/de/cetati.htm

Majoritatea informațiilor regăsite pe aceste website-uri sunt pur și simplu traduceri ale celor din limba română sau invers. Ele par să reprezinte un real ajutor pentru cei care doresc să afle mai multe informații despre edificiile de cult ale sașilor transilvăneni.

Chiar dacă aceste website-uri se adresează în principal turiștilor putem regăsi informații esențiale despre monumentele fortificate pe care le aflăm doar din lucrările de specialitate tipărite. Se remarcă totuși numărul mare al ilustrațiilor și calitatea lor. Toate conțin doar fotografii actuale, fără a se lua în considerare imaginile vechi, a căror publicare sunt limitate de drepturile de autor. O altă observație care se impune este aceea că multe dintre aceste surse aduc în atenție aceleași monumente (de obicei cele aflate în patrimoniul Unesco), bisericile fortificate cele mai populare pe internet fiind cele de la: Viscri, Călnic, Saschiz, Biertan, Prejmer, Hărman, Valea Viilor, Mălâncrav, Dealu Frumos, Moșna. Ori, este nevoie de remarcarea unui număr mult mai mare de monumente.

Pe lângă cele mai populare website-uri există câteva administrate de primării, nu foarte cunoscute, însă cu informații de bună calitate bazate pe o documentare preliminară privind monumentele medievale din Transilvania. Dacă ne referim la repere cum sunt: informațiile istorice și arhitectonice relevante și o interpretare critică a lor, calitatea fotografiilor, citarea surselor bibliografice, localizare, contact, baze de date

etc. putem aminti următoarele portale online: <http://arhin.ro/> (Archeology, Architecture and Informatics); <http://jupiter.elte.hu/> (Castles of historical Hungary); <http://www.evangelische-kirche-a-b-in-rumänien.de/> (Evangelische Kirche A. B. in Rumänien); <http://archive.is/www.patzinakia.com> (The Romanian Group for an Alternative History), website care nu mai este activ, ultima postare fiind din 24 februarie 2014; <http://www.cetati.medievistica.ro/> a funcționat între 2005–2012; <http://www.biserici.medievistica.ro/>, website care a avut ultima postare în 2012.

Putem concluziona că aceste website-uri contribuie la conturarea unei imagini generale și particulare cu privire la monumentele importante ale sașilor din Transilvania, iar publicul din România se informează de pe website-urile amintite. Însă există o deficiență atunci când am dori să surprindem un feedback din partea publicului sau dacă am dori să identificăm o rețea de comunicare între specialiști sau între specialist și non-specialist în mediul online. Numărul weblog-urilor dedicate arheologiei sau patrimoniului cultural din România este unul foarte mic, iar a vorbi despre o platformă de blog-uri creată de o comunitate de arheologi sau istorici români prin intermediul căreia să se creeze o punte de comunicare între specialiști și public reprezintă în momentul de față un proiect fezabil, care ține doar de mobilizarea celor din domeniu.

Note:

1. *Cercetare finanțată prin proiectul CNCS PN-II-ID-PCE-2011-3-0744: South Transylvanian Medieval Monuments: Past, Present, Future. Between Archaeology, History and 3D Modelling,* finanțat prin Planul Național de Cercetare, Dezvoltare și Inovare 2007–2013, Programul Idei, Subprogramul Cercetare Exploratorie înregistrat la UEFISCDI cu numărul 193/5.10.2011.

2. <http://www.teutsch.ro> [13.09.2016].

3. O mare parte dintre bisericile fortificate săsești au beneficiat, prin aportul cercetătorilor din Sibiu, de albume de popularizare în diferite limbi [vezi de ex. Ioan Marian Țiplic, *Biserici fortificate ale sașilor din Transilvania / Fortified Churches of Transylvanian Saxons / Kirchenburgen der Siebenbürger Sachsen / Les églises fortifiées par les Saxons en Transylvanie* (București, Editura Noi Media Print: 2006)], de hărți turistice [vezi de ex. *Panorama: Süd-Siebenbürgen. Land der Kirchenburgen = Spüthern-Transylvania. Land of the fortified churches*, text realizat de Institutul de Cercetări Socio-Umane, Paul Helmut Niedermaier, Maria Crîngaci Țiplic (Cluj-Napoca: S. C. Schubert & Franzke S. R. L.: 2012)], de pliante, spoturi etc. Pentru o promovare istorică a acestor monumente din județul Sibiu, cercetătorii Institutului de Cercetări Socio-Umane Sibiu (Paul Niedermaier, Maria Crîngaci Țiplic, Gudrun-Liane Ittu, Anda-Lucia Spânu) au participat la realizarea unor proiecte inițiate și finanțate prin licitație de Consiliul Județean Sibiu, cum a fost contractul „Servicii de concepere și traducere a textelor explicative pentru monumente istorice din județul Sibiu” din 2010; textele documentate și redactate de cercetătorii Institutului din Sibiu au fost destinate pentru 45 de monumente istorice din județul Sibiu, acestea fiind dotate fiecare cu un panou informatic destinat vizitatorilor; panourile aveau rolul de a face monumentul cunoscut și înțeles, de a sublinia atractivitatea acestuia și de a determina turistul să-l viziteze.

4. Cunoscut în România sub denumirea de *Printul Charles*. Acesta a contribuit la poziționarea localității Viscri (județul Brașov) pe harta turismului mondial. În acest scop vezi: <http://www.rfi.ro/galerie-foto/viscri-adevarata-fata-satului-ce-l-fermecat-printul-charles> [13.09.2016], <http://www.mediafax.ro/social/printul-charles-a-inaugurat-centrul-mestesugaresc-de-la-viscri-15411738> [13.09.2016], <http://www.gandul.info/reportaj/drumul-printului-charles-de-la-buckingham-la-viscri-cum-a-ajuns-un-mic-sat-din-romania-sa-conteze-pe-harta-europei-14695351> [13.09.2016], ș.a.

5. În ultimii trei ani, Tudor Sălăgean, director al Muzeului Etnografic al Transilvaniei din Cluj-Napoca, este cel mai activ istoric medievist cu *media* din România, reușind să coaguleze în jurul său un public pasionat și consumator de istorie, cultură și etnologie transilvăneană, și să îl educe oferindu-i mereu o paletă largă de mijloace de informare și interacțiune: prin intermediul website-ului instituției a cărei interfață este una interactivă ([\[etnografic.ro\]\(http://www.muzeul-etnografic.ro\) \[13.09.2016\]\), prin intermediul unui blog pe o platformă online celebră de bloguri din România \(<http://adevarul.ro/blogs/index.htm> \[13.09.2016\]\) \(blog Tudor Sălăgean istoric. <http://adevarul.ro/blogs/tudor.salagean>\), prin facebook \(<https://www.facebook.com/tudor.salagean.77> \[13.09.2016\]\) sau prin interviuri și reportaje realizate prin intermediul Televiziunii Române \(v. reportajul „Secretele Transilvaniei medievale, într-un nou reportaj la TVR 2”: \[http://www.tvr.ro/secretele-transilvaniei-medievale-intr-un-nou-reportaj-latvr-2_15427.html#view\]\(http://www.tvr.ro/secretele-transilvaniei-medievale-intr-un-nou-reportaj-latvr-2_15427.html#view\); <http://www.tvrplus.ro/editie-locuri-oameni-si-comori-414025>\) \[13.09.2016\] etc.

6. Vezi în acest sens studiul lui Marius Ciută, „Detectorismul, între amatorism și nevoia de îmbogățire. O încercare de schiță a profilului detectoristului în România \(1993-2016\),” *Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane Sibiu* 23 \(2016\).

7. „In principle, there is a lot of public interest in archaeology, but often this is not a scientific one. However, the perception of archaeologists is rather bad, as their public relation does not communicate basic scientific principles and theories, but rather finds and fancy field methods. Archaeology has to reflect more closely on what messages and narratives it has to communicate to the public. It needs to make clear how modern society can benefit from researching the past. Social media and open access publications play a crucial role” – Rainer Schreg, “Archaeologik – Erfahrungen mit einem Wissenschaftsblog. Archäologische Informationen 2016, Early View, online publiziert 4. März 2016” \(lucrare citată de pe <https://rgzm.academia.edu/RainerSchreg>\) \[12.09.2016\].

8. Biserica Evanghelică C.A. din România are în patrimoniul său sute de monumente istorice, printre care și 180 de biserici fortificate, aflate în diferite grade de deteriorare.

9. Intervențiile de reparație ilegale asupra bisericii romanice din Roșia a făcut obiectul unui dosar penal în 2015.

10. Ioan-Cosmin Ignat, „Biserica fortificată din Nou/Neudorf \(jud. Sibiu\). Declinul unui monument,” *Transilvania* 4 \(2014\): 42–53.

11. Maria Crîngaci Țiplic, „Patrimoniul bisericii evanghelice „Sf. Maria” din Cisnădioara. Jurnalul unui monument,” *Transilvania* 4 \(2014\): 64–82.

12. Este vorba de biserica care aparține bisericii calvine.

13. <http://www.arhin.ro/index.php/publications> \[13.09.2016\].

14. Domnul Reinhard Boltres, preot în Agnita are în grijă membrii comunităților și bisericile fortificate din 7 localități: Agnita, Apoș, Bârghiș, Chirpăr, Ruja, Vărd, Veseud. În cazul bisericii din Chirpăr, problema întreținerii monumentului și a patrimoniului său este una dificilă, întrucât starea monumnetului este una critică.

15. Într-un studiu recent am schițat coordonatele principale prin care poate fi cercetat patrimoniul mobil și imobil al unei biserici medievale din Transilvania \[v. Maria Crîngaci Țiplic, Ioan-Marian Țiplic, Ioan-Cosmin Ignat, „Memorie și patrimoniu. Inventarul bisericii evanghelice din Cisnădie \(județul Sibiu\),” în *Avere, prestigiu și cultură materială în*](http://www.muzeul-</p></div><div data-bbox=)

surse patrimoniale. *Inventare de averi din secolele XVI-XIX*, editor Dan Dumitru Iacob (Iași: editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2015), 605–606].

16. Website-ul a fost elaborat de o echipă de specialiști din domeniul arheologiei, istoriei și informaticii din cadrul Universității „Lucian Blaga” din Sibiu: Ioan-Marian Țiplic, Maria-Emilia Țiplic, Silviu Istrate Purece, Radu Crețulescu, Ioan-Cosmin Ignat, Mihai Bădilă, Sebastian Șerban, Daniela Stanciu și Ovidiu Chicea.

17. Chiar dacă proiectul se va încheia în octombrie 2016, baza de date din cadrul website-ului va continua să fie completată.

18. Noile tendințe în comunicarea dintre specialiști și non-specialiști prin intermediul blog-urilor și utilitatea acestora din urmă vezi Doug's Archaeology (5.11.2013): Blogging Archaeology - <http://dougсарchaeology.wordpress.com/2013/11/05/blogging-archaeology/> [13.09.2016]; vezi și Rainer Schreg, Where are we going with blogging? / Wissenschaftsblogs wohin? (4.04.2012). *Blog Archaeologik*: <http://archaeologik.blogspot.ro/2014/04/where-are-we-going-with-blogging.html> [13.09.2016]; Rainer Schreg, Why blogging Archaeology? A blogging carnival - Warum Archäologie Blogs? Eine Blog-Parade (25.11.2013). *Blog Archaeologik*: <http://archaeologik.blogspot.ro/2013/11/why-blogging-archaeology-blogging.html> [13.09.2016].

19. *Blog Vizitați cetatea Novodunum* [f.a.]: <http://blog.noviodunum.ro/> [09.09.2016].

20. *Blog Despre arheologie și patrimoniu* (Florela Vasilescu): <https://romanianarchaeology.wordpress.com/> [9.09.2016].

21. *Blog Apulum Archaeology's Blog a site about roman archaeology in Alba Iulia (Romania)* [f.a.]: <https://apulmarchaeology.wordpress.com/> [9.09.2016].

22. *Blog MNIR-SAMIZDAT. Fratele foarte vitreg si prea libertin al site-ului Muzeului National de Istorie a României* (Eugen S. Teodor): <http://mnir-samizdat.blogspot.ro/> [12.09.2016].

23. Este vorba despre *Blog Vizitați cetatea Novodunum*: <http://blog.noviodunum.ro/>. și *Blogul Art Historia* (Radu Olteanu): <http://art-historia.blogspot.ro/> [13.09.2016]; ultimul blog menționat este de altfel cel mai activ și interactiv, autorul blogului fiind bine ancorat atât în modul de comunicare cu publicul cât și la ultimele noutăți ale cercetării din domeniul istoriei artei, istoriei și arheologiei.

24. www.toateblogurile.ro [13.09.2016].

25. Obiectivele reabilitate în cadrul proiectului „Tezaure Fortificate Redescoperite – Dezvoltare Durabilă a Regiunii Centru prin punerea în valoare a potențialului turistic al rețelei de biserici fortificate săsești din Transilvania” sunt: Gârbova (jud. Alba), Sebeș (jud. Alba), Bunești (jud. Brașov), Cincșor (jud. Brașov), Criș (jud. Brașov), Meșendorf (Brașov), Apold (jud. Mureș), Archita (jud. Mureș), Cloașterf (jud. Mureș), Așel (jud. Sibiu), Cârța (jud. Sibiu), Curciu (jud. Sibiu), Dealul Frumos (jud. Sibiu), Ighișu Nou (jud. Sibiu), Mălâncrav (jud. Sibiu), Netuș (jud. Sibiu), Stejăriș (jud. Sibiu), Valchid

(jud. Sibiu) (http://www.adrcentru.ro/Document_Files/comevenimente/00000960/s79ny_Lista%20obiectivelor%20reabilitate%20in%20cadrul%20proiectului%20Consistoriului%20Evanghelic%20SB.pdf [13.09.2016]).

26. În privința problemelor ivite în urma modului în care s-au realizat restaurările v. ancheta realizată de Luke Dale-Harris pentru Deutsche Welle: „EU funds spent on 'brutal revamp' of Romania's Saxon churches”, în <http://www.dw.com/en/eu-funds-spent-on-brutal-revamp-of-romania-saxon-churches/a-18668690> [13.09.2016], vezi și Iulia Roșu, „Anchetă: Cum distrug banii europeni bisericile fortificate din Transilvania”, în http://adevarul.ro/news/eveniment/ancheta-distrug-banii-europeni-bisericile-fortificate-transilvania-1_5587d7d8cfbe376e3589c2d0/index.html [13.09.2016].

27. Pentru actele normative privind patrimoniul cultural v. <http://www.cimec.ro/Legislatie/Legislatie-culturala.html> [13.09.2016].

28. Crîngaci Țiplic, Țiplic, Ignat, „Memorie și patrimoniu”, 605–606.

29. Amintim aici lipsa de reacție a lumii arheologice românești în cazul detectoarelor și fenomenul generat de aceasta, precum și rolul mass-mediei în generalizarea fenomenului detectorismului, fenomen care a dus la o creștere îngrijorătoare a braconării și distrugerii siturilor arheologice: vezi remarcabilul studiu deja amintit al colegului nostru Marius Ciută, „Detectorismul, între amatorism și nevoia de îmbogățire.”

30. În urma acestor intervenții, riposte în mediul on-line sunt doar din partea presei locale, articolele fiind scrise de jurnaliști, vezi Ana Maria Neacșu, „Bisericile fortificate din județul Sibiu sunt în pericol. Lipsa investițiilor le va distruge”, în *Ora de Sibiu*, 29 februarie 2016: <http://www.oradesibiu.ro/2016/02/29/bisericile-fortificate-din-judetul-sibiu-sunt-in-pericol-lipsa-investitiilor-le-va-distruge/> [13.09.2016].

31. Vezi Rainer Schreg, „Archäologische blogs – eine Liste” (3.04.2014). *Blog Archaeologik*: <http://archaeologik.blogspot.ro/2014/04/archaologische-blogs-eine-liste.html> [12.09.2016].

32. Vezi lipsa de reacție în urma publicării articolului în presa de popularizare a lui Ciprian Plăiașu, „Apocalipsa bisericilor fortificate săsești este de neoprit” (07.02.2012), pe www.historia.ro/ (http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/apocalipsa-bisericilor-fortificate-sasesti-este-neoprit) [13.09.2016].

33. https://en.wikipedia.org/wiki/Web_search_engine#Market_share [24.08.2016].

34. <http://www.sibiu-turism.ro/> [13.09.2016].

35. <http://patrimoniu.gov.ro/ro/inp/atributii> [13.09.2016].

36. <http://bisericifortificatesasesti.blogspot.ro/> [13.09.2016], blog administrat de Ioan-Cosmin Ignat.

